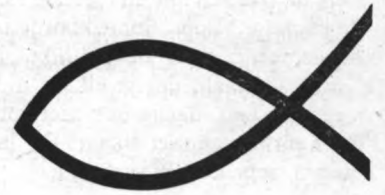

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Verloren en gevonden in drievoud

(Lukas 15)

De drie gelijkenissen, die Jezus in dit hoofdstuk vertelt, vormen een soort drieluik. Het thema blijft gelijk, de decors wisselen.

Ook nu is er weer een konkrete aanleiding, waarom Jezus deze gelijkenissen vertelt. Het gemor van de farizeeërs. De zedemeesters. Zij zeggen (vs. 2): „Deze ontvangt zondaars en eet met hen.” Ook Mattheüs heeft een soortgelijke situatie beschreven (Matth. 9 : 9-13). Toen hebben de farizeeërs de discipelen van Jezus bestookt met de vraag: „waarom eet uw meester met tollenaars en zondaren?” Jezus, hun vraag horende, antwoordt: „Zij, die gezond zijn, hebben geen geneesheer nodig, maar zij, die ziek zijn. Gaat heen en leert, wat het betekent: Barmhartigheid wil Ik en geen offerande; want Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars.”

De zedemeester is gauw klaar met mensen die aan de zelfkant van de maatschappij leven. Daar zullen ze het ook wel naar gemaakt hebben. Laten zo! Aan wat verloren is moet je je kostbare tijd en energie niet spenderen.

Van Jezus lezen we telkenmale in het evangelie, dat Hij met ontferming bewogen is over mensen in hun ellende. Maar Hij is dan ook geen zedemeester. Hij is de genade Gods, heilbrengend voor alle mensen. En God wil niet de dood van de zondaar, maar dat hij zal leven.

In deze drie gelijkenissen gaat Jezus dieper in op het verloren raken. Hoe mensen terecht komen buiten de lichtkring van Gods heil en de wijze waarop God er mee omgaat.

DOOR J. BOUMA SLIEDRECHT

In de eerste gelijkenis gaat het over een schaap, dat de kudde is kwijtgeraakt en niet mee terugkeert naar de stal. Dit beeld is in de Bijbel het beeld voor het afdwalen. In het afdwalen proef je iets van eigenzinnigheid en onwilligheid. Het in verzet komen tegen de kudde, de gemeenschap, die de persoonlijke vrijheid beperkt. Mensen verkiezen, wat ze noemen de vrijheid boven de gemeenschap. Een kudde belemmert de levensontplooiing.

In de tweede gelijkenis ligt de situatie anders. Hier is geen sprake van schuld of opzet bij degene die verloren wordt, eerder van onachtzaamheid bij degene die verliest. De schelling wordt verloren. Op zeker moment was de vrouw hem kwijt. Dat kan gebeuren. Dingen kunnen zoekraken. Kunnen haast ongemerkt verloren raken. Dat is bij mensen ook zo. Mensen kunnen soms zo maar uit je midden verdwijnen. Je ziet ze niet meer in de kerk zitten. Hé, waar zijn zij gebleven? Ik heb ze al een hele tijd niet meer gezien.

In de derde gelijkenis is het wéér anders. Een zoon eist z'n erfdeel op. Forceert opzettelijk een breuk met z'n vader. Hier is geen sprake van verdwalen of kwijtraken, maar nu is het verloren zijn het gevolg van een bewuste keus. Ik breek er mee.

In de praktijk is het wel eens moeilijk om uit te maken, waar nu precies de grens ligt tussen verdwalen, zoekraken en breken. Wanneer spreek je nog van verdwalen en waar ligt het moment, dat je moet constateren: hier heeft iemand gebroken.

Als het goed is, dan is er allereerst de pijn, het verdriet om het verlies, dat je lijdt. Dat je niet bij machte bent geweest om iemand vast te houden. En die pijn uit zich niet in klagen en beklagen, maar die pijn uit zich in de zorg om het verloren. Je laat het er niet bij zitten, dat iemand de vernieling in gaat, de zelfkant van het leven opzoekt, zich vervreemdt van de gemeenschap. Tenminste, dat is Gods stijl niet! God laat het er niet bij zitten, wanneer Hij iemand mist.

Je ziet dat heel duidelijk gebeuren in de eerste en tweede gelijkenis. De herder laat er zelfs de hele kudde voor in de steek om dat éne schaap terug te vinden. De vrouw keert het hele huis met bezems om de schelling, die voor haar zeer waardevol is, terug te vinden.

Wanneer het verloren wordt teruggevonden is er feest. Zowel de herder als de vrouw geven lucht aan hun blijdschap: „verblijdt u met mij, want ik heb het schaap (de schelling) gevonden, die ik verloren had.” Het terugvinden mondt uit in feestvreugde. Dan moet de vlag worden uitgestoken, dan gaan de voeten van de vloer.

Inhoud

- 1 Ds J. Bouma, Verloren en gevonden in drievoud
- 2 Ds H. J. van der Kwast, De Chr. Ger. Kerken en wij
- 3 Drs P. J. v. Kampen, Geen aardse macht...
- 5 Dr H. M. Mulder, Is deze vertaling betrouwbaar?
- 7 Drs P. J. v. Kampen, Haast je, mijn kinderen, haast je
- 8 Ir. A. W. Biersteker, Léven in vertrouwen, vrijheid en verantwoordelijkheid
- 10 Ds M. R. van den Berg, Bezinning op de ambten (1)
- 12 T. Hoekstra, Ex Libris
- 12 Liturgische Werkgroep Eindhoven, Het Liedboek
- 13 A. J. de Geus, Boekbespreking

De herder is blij, de vrouw is blij en zo is er, zegt de Here Jezus, ook blijdschap in de hemel over één zondaar die zich bekeert. Ook in de hemel wordt de vlag uitgestoken en de engelen klappen, bij wijze van spreken, in hun handen van blijdschap.

De gelijkenis van de verloren zoon verschilt op dit punt aanmerkelijk met de eerste en tweede gelijkenis. En dat heeft te maken met de wijze waarop de zoon een verloren zoon wordt.

Hij breekt definitief. En dat definitieve van de breuk wordt hier zichtbaar gemaakt doordat hij z'n erfdeel opeist, te gelde maakt en vertrekt. Er vindt een vroegtijdige boedelscheiding plaats als zou de vader al gestorven zijn.

Nu moet je hier niet enkel denken aan een gezinssituatie, waarbij ouders en kinderen niet verder komen met elkaar. Er is een kloof gegroeid tussen een vader en z'n zoon, tussen een moeder en haar dochter. Een kloof, die het pijnlijkst wordt ervaren, waar het gaat om de diepste dingen van het leven. Waar het gaat om de geestelijke band met de hemelse Vader van onze Here Jezus Christus.

Als je nu alleen denkt aan het gezin dan is dat een versmalling. Het gaat om meer. Het gaat om het Koninkrijk van God, om het

Aan de abonnee's

Binnenkort ontvangen de abonnee's van ons blad de acceptgirokaart voor de betaling van het abonnementsgeld over het jaar 1984.

Zij zullen daarbij ontdekken dat het abonnementsgeld is verhoogd van f 42,— tot f 45,— per jaar. De kostenstijgingen noopte het bestuur van de persvereniging er toe dit besluit te nemen. In vergelijking met de abonnementsprijzen van soortgelijke periodieken kan de abonnementsprijs van ons blad desondanks laag worden genoemd.

De abonnee's van ons blad kunnen ons helpen in ons streven om de prijs laag te houden door voor tijdige betaling zorg te dragen en door met anderen te spreken over ons blad zodat het aantal abonnee's wordt vergroot.

Aan de inhoud en de vormgeving van „Opbouw” is door bestuur en redactie in het afgelopen jaar bijzondere aandacht besteed. Het loont daarom de moeite het blad aan vrienden en kennissen ter lezing aan te bieden.

zich los maken uit het gezin van de hemelse Vader. Soms kom je in de gemeente voor de pijnlijke situaties te staan, dat je elkaar niet meer verstaat, dat je ook niet verder kunt praten met elkaar. En dat doet verschrikkelijk veel pijn.

Het opmerkelijke van deze gelijkenis is nu, dat de vader z'n zoon niet achterna gaat, wanneer hij de wereld is ingetrokken. Het zou ook geen zin hebben. De vader en de zoon, ze waren uitgepraat met elkaar. Dat is wel eens de realiteit, dat je zo lang met elkaar gepraat hebt, dat je elkaar niets meer hebt te zeggen. En dan moet je er ook niet meteen achteraan gaan. Iemand weer terug slepen.

Wat dan wel? Nou, hou de deur open. Dat doet ook die vader uit de gelijkenis, hij zorgt er voor dat de deur open staat en dat z'n huis een open huis is. Dat lees je ook met zo veel woorden in vs. 20: „En toen hij nog ver af was, zag z'n vader hem en werd met ontferming bewogen”. Die vader bleef er rekening mee houden dat z'n zoon ooit nog eens zou terugkeren. Dat hoopte hij en daar was

hij ook klaar voor. De deur stond open.

Nou moet u niet zeggen, ja een mooie jongen is dat! Met een grote mond loopt hij weg, maar als het water hem tot de lippen komt, dan weet hij de weg naar huis wel te vinden.

Is dat geen moralistisch gepraat? Daar moet een christen niet aan mee doen. De bekering van een mens is een gekompliceerde zaak en dat hoeft je niet tot op het bot toe uit te benen. Dat doet die vader toch ook niet? Die sluit z'n zoon in de armen, geeft hem schone kleren en maakt er een compleet feest van. En ook nu gaat de vlag uit!

Dat moralisme kom je tegen bij de broer, die het liefst de deur op slot had gedaan. Eens een zondaar, altijd een zondaar. Hij is het tegenbeeld van de vader. Ook hij heeft z'n broer zien vertrekken. Hij is getuige geweest van die trieste confrontatie tussen vader en zoon. Hij heeft het verdriet van zijn vader gezien, maar heeft hij het ook geproefd? Heeft hij ook zelf de pijn gevoeld, omdat z'n broer de ondergang tegemoet holde?

Moralisme is in de christelijke kerk een groot gevaar. De moralist, de zedemeester zegt, wanneer hij iemand in de goot ziet liggen: had'ie maar niet zo stom moeten zijn. Moralisme kweekt kille en harteloze mensen, die het met zichzelf ó zo goed hebben getroffen. En kijkt de Here Jezus hier niet met een half oog naar de farizeeërs, die zich ergerden omdat Hij aan tafel feestvierde met tollenaars en zondaren?

In dit verband is het misschien ook goed om nog eens te letten op die zinsnede uit de eerste gelijkenis: „Ik zeg u dat er blijdschap in de hemel zal zijn over één zondaar die zich bekeerd, meer dan over negen en negentig rechtvaardigen, die geen bekering nodig hebben” (vs. 7).

Bekering! Dat wordt in de derde gelijkenis omschreven als „opstanding uit de doden”. Vinden van het verlorene is meer dan het vinden van het kwartje dat je bent kwijtgeraakt. Het is ingaan in het leven. „Mijn zoon hier was dood en is weer levend geworden”. En wie zou er dan geen feest vieren? De Heer is goed voor ons!

Vorig jaar kwam de Open Brief weer even in de publiciteit.

Bij die gelegenheid is wat achtergrond-informatie doorgegeven o.a. dat de ondertekening van deze brief voor de meesten een *adhæsie-betuiging* was. De reactie hierop was uitermate teleurstellend.

Het werd uitgelegd als een zoveelste poging om aan de verantwoordelijkheid te ontkomen.

Wanneer de situatie nog zo is, dat een poging om een opening te maken wordt uitgelegd als zwakheid, is de tijd nog niet rijp voor zinvolle gesprekken over een weg tot elkander.

Merkwaardig in dit verband is ook de reactie van de *Hoofdredacteur van het Nederl. Dagblad* op de bespreking ter christ. geref. synode.

De schrijver had graag gezien dat de verhouding tot onze kerken wat meer principieel was beoordeeld en vraagt: „*Tillen de Chr. Geref. Kerken minder zwaar aan bepaalde dwalingen of menen zij dat de Geref. Kerken zaken verkeerd hebben beoordeeld.*”

Vermoedelijk heeft de schrijver op het oog, wat men in zijn kringen noemt „de leer” van Ds Telder, Ds Visser en Ds Oosterhof.

Het ligt niet op mijn weg antwoord op deze vraag te geven; wel moet mij van 't hart dat de Chr. Geref. Kerken heel wat voorzichtiger handelen wanneer zich vragen voordoen die met de leer van de kerk te maken hebben.

Leerzaam op dit punt is het boek: *En toch niet verteerd*, waarin de geschiedenis van deze kerken wordt beschreven.

De schrijver in het Nederl. Dagblad had dus graag gezien dat de Christ. Gereformeerden ons hadden aangesproken op wat genoemd wordt de dwalingen in onze kring. *De oude stellingen worden hier weer betrokken.*

Ik heb wel eens de indruk gekregen dat er onder Christ. Geref. broeders zijn, die als het er op aan komt liever met de vrijgemaakten dan met ons op weg zouden willen.

Zoals gezegd zal er van onze kant geen bezwaar zijn, wanneer er toenadering wordt gezocht, maar het is niet uitgesloten dat men dan in verwickelingen geraakt, die overeenkomen met wat in de zestiger jaren zich heeft voltrokken.

In ons blad is indertijd geprotesteerd tegen de inhoud van een memorandum opgesteld door de-

De Chr. Geref. Kerken en wij

„Zouden alle problemen met de Nederl. Geref. Kerken niet komen doordat wij onze profetische roeping tot die kerk beperken? Dat was de vraag die Prof. W. van 't Spijker zichzelf en de synode stelde tijdens de behandeling van het rapport kerkelijke verhoudingen binnenland. De hoogleraar vroeg zich af of de Christ. Geref. Kerken zich niet meer tot heel orthodox-gereformeerd Nederland zouden moeten richten met de roeping tot eenwording. We kunnen dan op hoger niveau met elkaar praten en hebben geen tijd om elk verschilpuntje diepgaand te bekijken”, aldus het verslag in het Ned. Dagblad.

Met de strekking van deze woorden kunnen wij van harte instemmen.

In de brief van onze landelijke vergadering aan genoemde synode is dan ook gezegd dat het bij ons niet op bezwaren stuit, wanneer men ook contact onderhoudt met de Geref. Kerken, vrijgemaakt.

Graag zouden wij zelfs bij de gesprekken betrokken worden.

In mijn toespraak tot de synode heb ik die kerken uitdrukkelijk genoemd. Het is echter de vraag of een dergelijk lofwaardig streven ons op dit moment uit de impasse helpt.

Zijn er perspectieven in de richting van een kerkelijke vereniging van de orthodox-gereformeerden in ons land.

Wanneer we om ergens te beginnen eens letten op geluiden uit de Geref. Bond in de Hervormde Kerk, dan is duidelijk dat men er daar niet over peinst om te breken met de „Vaderlandse Kerk”.

**DOOR
H. J. VANDER KWAST
HEERDE**

Men voelt in deze kringen niets voor een afscheiding en wijst met een zeker recht op de verdeeldheid van kerken, die uit Afscheiding en Doleantie zijn voortgekomen.

Zouden we ons allemaal voegen bij die vaderlandse kerk, dan zou de verdeeldheid van de kerken plaats maken voor een verdeeldheid in de éne kerk en zouden we voor het oog één zijn.

Zouden we dan de eenheid gevonden hebben die Christus geboden heeft?

Letten we vervolgens op een andere belangrijke groep: de Geref. Kerken, vrijgemaakt.

Na de teleurstellende ervaringen

op de synode van de Chr. Geref. Kerken is onder ons nog al eens de vraag gesteld of wij niet beter zouden doen contact te zoeken met deze kerken, die ons toch zeer nastaan.

Zouden we het er niet over eens kunnen worden dat het uiteengaan in de zestiger jaren een *diep te betreuren feit* is en met elkaar overleggen of er een begaanbare weg terug is.

Je hoort tegenwoordig uit deze kring stemmen, die doen vermoeden dat er iets aan het veranderen is.

Het lidmaatschap van de Evangelische Omroep wordt door voor- aanstaande vrijgemaakten aanbevolen en men werkt mee aan de Evangelische Hogeschool.

Op het punt van *samenwerking met andere gelovigen* is niet ieder meer zo strak als voorheen. Daar staat tegenover dat wanneer er pogingen tot toenadering en gesprek worden ondernomen je meestal vergeefs op de deur klopt.

Help

Papoea's in Nood

Papoea-fonds
Postgiro 243000

Secretariaat:
Van Randwijcklaan 104
3815 MT Amersfoort
Telefoon 033 - 728690

putaten van de vrijgemaakte kerken ten behoeve van „die Gereformeerde Kerk” in Zuid Afrika. In dit geschrift wordt niet alleen „voorlichting” gegeven over onze kerken, maar ook de Chr. Geref. Kerken krijgen daarin een beurt.

Aan deze kerken wordt niet slechts verweten dat er een samenwerking met onze kerken bestaat, maar er worden ook bezwaren ingebracht tegen publicaties en uitlatingen in Christ. Geref. kring.

Het is daarom de vraag of het de Chr. Geref. Kerken in een contact met de Vrijgemaakten beter zal vergaan dan ons.

Om tot ons uitgangspunt terug te keren: Het zou prachtig zijn, wanneer op een breder niveau gesproken kon worden over kerkelijke hereniging van heel orthodox-gereformeerd Nederland, want het is inderdaad een benauwde zaak om steeds weer over dezelfde bezwaren te spreken, terwijl de *echte oecumenische vragen niet aan de orde komen*.

Met prof. Van 't Spijker zouden we zo'n gesprek toejuichen.

Zien we echter de *werkelijkheid binnen de Geref. Gezindte* onder het oog dan blijft dit voorlopig een vrome wens.

Mogelijk zou het een *stimulus* kunnen zijn, wanneer de Christ. Geref. en de Nederl. Geref. kerken, waarin men toch „eenzelfde dierbaar geloof” deelachtig is, een begin maken om uit de verdeeldheid te geraken.

Nu het perspectief dat onze landelijke vergadering voor ogen stond voorlopig geen werkelijkheid wordt, zullen onze deputaten en de kerkelijke vergaderingen zich *nader hebben te beraden*.

Intussen blijven we een *kleine gemeenschap* temidden van andere, grotere kerken van gereformeerd belijden.

Het is geen benijdenswaardige positie die we innemen.

Het lukt maar niet om te verenigen of te herenigen.

Laten we hopen dat onze gemeenschap tegen dit isolement is opgewassen.

We hebben onze *verplichtingen* ten aanzien van de gezamenlijke zendingsarbeid en voor het onderhoud van emeriti-predikanten, predikantsweduwen en wezen.

Er zou meer zijn te noemen, maar dit is wel voldoende om een ieder te doen beseffen hoezeer het er op aan komt dat we *trouw zijn* in het naleven van wat we elkander hebben beloofd: *de onderwerping aan de Schrift, de handhaving van ons gereformeerd belijden en het onderhouden van de regels voor kerkelijk samenleven*.

Laat ons intussen volhardend blijven zoeken naar wegen waarop we de eenheid met onze Christ. gereformeerde en andere broeders en zusters onder Gods zegen zouden mogen vinden.

Het zij in de gebeden aanbevolen.

Geen aardse macht...

„Ik weet niet wat er zal gebeuren en ik ben ook niet verlangend om het te weten. Ik weet zeker dat Hij die in de hemel is en alle dingen bestuurt, van eeuwigheid af het begin, de voortzetting en het einde van deze onderneming heeft voorzien. Ik wacht af. Wat het lot verder moge beslissen, het zal mij niet beroeren, want het zal slechts beslissen in overeenstemming met de hoogste wil. Maakt u dus geen zorgen, uw Vader weet wat gij nodig hebt nog vóór gij erom vraagt.”

Luther in brief aan vriend, september 1520.

Kerk en Staat gaan samen

Al kon Luther een banbul van de paus aan het eeuwige vuur prijsgeven, daarmee was hij wel in levensgevaar gekomen. Het leven van een ketter, door de Kerk veroordeeld, kon gewelddadig worden bekort... Veel gevaarlijker nog zou zijn situatie worden, als de páuselijke bul van een keizerlijke bul vergezeld zou gaan. Zodra wetten van Rijk en Kerk samen een mens vogelvrij verklaarden, kon je - menselijk gesproken - je maar beter gaan voorbereiden op de eeuwigheid.

En dat is nu precies wat gebeurde. Op 3 januari 1521, toen de drie maanden bedenktijd verstreken waren, verscheen de bul *Decet Romanum Pontificem*, waarmee de banvloek aan Luther werd uitgesproken. Hoe zou de staat hierop reageren? Ik citeer het vervolg uit het al eerder genoemde boek van Todd, *Maarten Luther* (uitgave Romen, Roermond, 1965): „De eerste raadsvergadering van de nieuwe keizer zou een van die dagen in Worms bijeenkomen, de rijksdag van Worms. Velen waren van oordeel dat het meest voor de hand liggende was dat Luther zou worden bevolen daar te verschijnen. Maar de kerkelijke autoriteiten verzetten zich daartegen, hetgeen natuurlijk was. Luther was geëxcommuniceerd en dat bracht mee dat christenen niet langer omgang met hem mochten hebben en dat zij die het wereldlijk gezag vertegenwoordigden, verplicht waren overeenkomstig het wereldlijk recht tegen hem op te treden. De loop die de gebeurtenissen namen was... verward. Hij werd uitgenodigd naar Worms te komen. Deze uitnodiging werd weer ingetrokken. De keizer trachtte de rijksdag ertoe te bewegen een edict tegen Luther uit te vaardigen. Inaard zonder resultaat. Opnieuw werd Luther uitgenodigd... Na veel gepraat en geïntreger van kerkelijke en wereldlijke autoriteiten werd Luther tenslotte verzocht naar Worms te komen. Dit werd weer een van die reizen waarvan zoveel zou afhangen.” (p. 225, 226).

DOOR P. J. VAN KAMPEN ZEIST

In het krachtenveld der geesten

Allerlei krachten werkten, toen Luther naar Worms ging. De gewone man stond pal achter Luther. We weten van mensen, die als vreemdeling in een stad kwamen en als eerste de vraag kregen: wat vind je van Maarten? Als men tégen de hervormer zich uitsprak, kreeg men een pak slaag! Voor Luther werd de reis naar en van Worms - nog een hele afstand - een soort zegetocht.

Was de gewone man op de hand van Luther, hetzelfde gold van tal van edellieden en andere vooraanstaanden. Zijn beschermheer, Frederik de Wijze, stond - ondanks zijn kostbare reliekenverzameling - helemaal achter „zijn” protégé. Niet lang tevoren had Luther nog een soort prekenbundeltje voor Frederik samengesteld, waar deze hogelijk mee ingenomen bleek. Belangrijker, de adel had, niet lang tevoren, met grote belangstelling kennis genomen van Luthers werk *Open Brief aan de Duitse Adel*, waarin ze werden opgeroepen om als gedoopte christenen die door God op een verantwoordelijke plaats waren gesteld, op te treden tegen misstanden in de kerk. Die brief had hen veelal positief getroffen, al schrokken ze voor een aantal afwijzingen van het roomse dogma toch wel terug.

Adel en volk dus verenigd in soms fel Duits patriotisme. De keizer - die geen latijn kende en slecht Duits sprak - was een andere mening toegedaan. De toespraak op de rijksdag van de 20-jarige is door Todd „ogenschoonlijk een en al cliché” genoemd, maar toonden „zijn onwankelbare trouw aan de Kerk, de traditie, het verleden” (250).

Verder was daar de Kerk, die bij monde van zijn voorzitter op de rijksdag, Johann von Eck, (een

Redaktie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

ander dan Luthers grote tegenstander) hem voor de voeten gooiden dat hij eigenzinnig was: „Maarten, hoe kun je wenen dat jij de enige bent die de zin van de Schrift begrijpt? Wil je je eigen oordeel stellen boven dat van zoveel beroemde mannen en meen je meer te weten dan zij allen?”

„Hier sta ik” (of wat anders)

In twee zittingen werd over Luthers lot beslist. De eerste bijeenkomst vond plaats op 17 april om 4 uur. Luther werd door een achterdeur binnengebracht (vanwege het grote gedrang in de straten). Op de vraag of hij zijn ketterijen wilde herroepen, vroeg hij bedenktijd tot de volgende dag. Toen hij de volgende dag opnieuw tot de zitting werd toegelaten, sprak hij zijn bekende woorden, die bevestigden dat hij bij zijn mening bleef en niet kon buigen voor het gezag van pausen en concilies, die niet hoger stonden dan de Schrift. Ook kon hij niet in strijd met zijn geweten handelen. De beroemde woorden „Hier sta ik, ik kan niet anders” zijn mogelijk niet uitgesproken. Jammer voor mensen die van grootse redevoeringen hielden, maar het effect was er niet minder om. En de woorden geven wel de feitelijke strekking weer.

Gamaliël en de overheid

Dat effect was gemengd. Er ontstond rumoer en twist, maar zelfs Luthers tegenstanders waren, volgens Todd, door zijn getuigenis onder de indruk te zijn gekomen. „Al zijn vrienden waren tevreden. Keurvorst Frederik gaf op zijn gewone raadselachtige manier zijn goedkeuring te kennen: „Doctor Maarten heeft zeer goed gesproken zowel in het latijn als in het Duits in tegenwoordigheid van de keizer, de rijksvorsten en de stenden. Maar veel te vrijmoedig, komt me voor.” (253).

En de sfeer bleef redelijk en welwillend. Een aantal informele ontmoetingen vond plaats om de zaak

door te praten, maar de zaak zat muurvast: traditie en gezag van de Kerk tegenover Luthers „sola scriptura”. Nadat hij eerder al een kardinaalsfunctie toegezegd had gekregen, werd hem nu de mogelijkheid geboden de leiding over een belangrijk klooster op zich te nemen. En opnieuw weigerde hij. Hij spreekt met een kardinaal en citeert de uitspraak van Gamaliël (Handelingen 5:38 v.), als antwoord op de vraag wat men nu moet doen. Hij schrijft een korte brief aan de keizer, betuigt zijn trouw en vertrekt, beschermd door het keizerlijk vrijgeleide en een lijfwacht. Zoals we weten, wordt hij dan „ontvoerd” en verblijft hij ruim een jaar op de Wartburg. De keizer aarzelt zeer, weet dat hij riskeert, wacht tot de rijksdag officieel is afgelopen en b.v. Frederik vertrokken is. Dan tekent hij het „edict van Worms”; Luther krijgt 21 dagen uitstel. Daarna zal hij ook van rijkswege als ketter beschouwd worden. Op de Wartburg is hij echter veilig. Van de uitvoering van de rijksban komt niets terecht. Binnen tien jaar presenteert een deel der adel zich als Luthers. Opnieuw zal de keizer erbij zijn, in Augsburg in 1530. Maar er blijkt dan veel veranderd.

In het midden der cycloon

In drie artikelen iets over de geestelijke ontwikkeling van Luther tussen het jaar 1517 en het jaar 1521. Veel méér had kunnen worden gezegd, maar het ging hier om, zeg maar, wat theologische en wat menselijke details. Het verhaal van de reformator is in ons denken vaak wat erg fragmentarisch. Wie weet, was zo'n „invulling” eens aardig om onder ogen te krijgen. Dat hoop je dan als scribent.

Nog een paar opmerkingen achteraf. Die betreffen dan vooral de vraag: hadden de gebeurtenissen zo hoeven lopen als ze gedaan hebben? Altijd weer een hachelijke vraag; ze raakt al heel gauw aan de vraag hoe vrij degenen waren die in dit alles een rol speelden. Ze raakt feitelijk ook al heel gauw aan de vraag: hoe is ook de Here in dit alles aanwezig geweest?

Zonder dat ik me vermeet zelfs maar suggesties in die zin te gaan doen toch wat notities, voor een deel aan het boek van Todd ontleend. Deze suggereert meerdere malen dat de tegenspelers van Luther feitelijk veel minder vrij waren in hun handelen dan Luther zelf. Had deze het Woord van God, zijn geweten en zijn ervaring van door God geleid te worden, hoe stond het met de anderen? Luther riep dingen op, een storm. Maar zelf was hij in het middelpunt, waar veelal rust is.

De onmacht der machtigen

De Paus in Rome zat in eerste in-

stantie wat ver bij de gebeurtenissen vandaan. Hij schatte de zaak niet zo goed in, zou je ook kunnen zeggen. Toen hij eenmaal de ernst van de situatie zag, probeerde hij beurelings intimidatie, vleierij en beloning. Het werkte allemaal niet. Maar er was nog iets. Luther was beschermeling van Frederik de Wijze. Deze was niet zomaar vorst van Saksen, maar keurvorst van Saksen. Hij behoorde tot het college van mannen die een nieuwe keizer moesten kiezen. En die situatie werd actueel. „Keizer Maximiliaan stierf in januari 1519. In de zomer van dat jaar werd Karel V van Spanje in strijd met de verlangens van de Romeinse curie tot keizer gekozen. Tot kort daarvoor was de curie er alleen maar op bedacht geweest keurvorst Frederik van Saksen gunstig te stemmen en dus werd zijn beschermeling met rust gelaten.” (Todd, 216; cursivering, PJvK). De paus had andere belangen, zaken van hogere Europese politiek. En dus was hij niet vrij Luther aan te pakken. Dat kwam later. En toen was het - vanuit zijn standpunt bezien - feitelijk te laat. Luthers theologische visies waren uitgekristalliseerd. Bovendien had de man uit Wittenberg zoveel intellectuele en nationalistische ontwikkelingen in zijn land opgeroepen dat bestrijding veel moeilijker werd.

De keizer, Karel die uit Spanje kwam, de Duitse taal niet kende en de verhoudingen niet aanvoelde, had ook zo z'n handicaps. Ik citeer opnieuw uit Todd: „Na de verkiezing van Karel V wist men niet welke houding de jonge keizer zou aannemen, noch met betrekking tot de curie noch met betrekking tot Luther: hij moest eerst orde op zaken stellen in zijn Spaanse zaken voor hij gelegenheid had naar Duitsland te komen... De keizer bevond zich (te Worms) in een netelige positie. Verschillende omstandigheden maakten het

hem onmogelijk onmiddellijk een edict tegen Luther uit te vaardigen... Hij riskeerde een openlijke opstand. (Todd, 216, 254). Hij wachtte eerst even voordat hij tot handelen overgaat. Dat is 1521. Maar dan komen zijn Spaanse zaken weer een tijdlang aan de orde. De keizer is niet altijd zelfs in Duitsland. Het Lutheranisme groeit inmiddels in kracht. De dreiging van de Turken aan de oostgrens van het Rijk neemt toe. De keizer heeft zijn handen vol aan die dreiging het hoofd te bieden. Pas na een aantal jaren komt voor hem de kwestie van het Lutheranisme weer echt aan de orde. Zo hebben (valt misschien te zeggen) de Turken aan de Reformatie bijgedragen, zij het zéér indirect!

Luther heeft voor die politieke aspecten niet veel oog gehad, lijkt het. Hij heeft geen berekening gekend, heeft zijn kansen te Worms niet nauwkeurig berekend, heeft niet weloverwogen een bepaalde groep mensen voor zich willen winnen. Hij heeft slechts in getrouwheid aan God willen handelen. Uit het citaat bovenaan dit artikel spreekt geen berekende man. Maar dat gezegd hebbend, hebben latere historici de vele kanten van zijn optreden, naar Duitsers en niet-Duitsers toe, naar hoog en laag op de maatschappelijke ladder, wel onderkend. En heeft men onder andere bovengenoemde factoren opgemerkt.

Het maakt de mens Luther er bepaald niet kleiner op dat hij voor deze politieke kant van de zaak geen oog had. Hem kan moeilijk dubbelhartigheid of berekening worden verweten. Het laat ook zien dat de God waarin Luther zijn vertrouwen stelde - die een „vaste burcht” voor hem was - wel degelijk dwars door „ontwikkelingen in de wereld” heen zijn Weg kan gaan.

Te Berde

In ons taalgebruik doet zich nogal eens het verschijnsel voor dat we de zaken willen verhullen. Of omdat ons iets niet zint we de situatie met andere woorden gaan benoemen. In mijn jeugd werd nog gesproken over de gevreesde ziekte van de tering. Toen men het woord tering eigenlijk te hard ging vinden werd het tuberculose. Toen ook dat nog te hard werd ervaren werd het t.b.c. of zelfs t.b. In de acties van de ambtenaren tegen kabinet en parlement doet zich nu ook zo iets voor. Men gaat spreken van acties van werknemers tegen de werkgever. Dat is dan toevallig de overheid. Maar men wil aan de indruk ontkomen dat men tegen overheid en parlement actie voert en daarom zegt men dat er actie is tegen de werkgever.

Ambtenaren zijn overheidsdienaren. Daaraan moet een christen vooral niets afdoen. En acties tegen de overheid in onze wijze van samenleven zijn ongeoorloofd, omdat het de overheid is. Je kunt Romeinen 13 en andere plaatsen in de Bijbel niet anders lezen. En omdat ambtenaren overheidsdienaren zijn daarom hebben ze niet het recht van actie, zelfs al zou het door de wetgeving toegestaan zijn of worden.

Er zijn consequenties als je een beroep kiest. Als je op zondag niet wil werken moet je niet bij het spoor gaan werken of je moet geen dominee worden. Als je 's nachts niet je bed uit wilt dan moet je geen arts worden en geen ambulancechauffeur.

Als je het recht wilt hebben tot staken dan moet je niet bij de overheid gaan werken.

Zo simpel liggen de zaken. Maar omdat men deze duidelijke eenvoud niet aan wil, daarom spreekt men nu ineens over de overheid als werkgever.

Ik weet niet wanneer U dit zult lezen. Maar als U het onder ogen krijgt zullen de acties bij de P.T.T. voorbij zijn. Ook die acties zijn ongeoorloofd geweest. In onze maatschappij is briefverkeer en telefoonverkeer van zulk een vitaal belang dat dat verkeer niet gehinderd mag worden. Dat is ook weer zo'n simpele consequentie van het kiezen van een beroep.

Het zou me trouwens niet verbazen als de roep om privatisering van staatsbedrijven door de huidige toestand sterker zou worden.

Christelijke popmuzikanten op L'Abri

Jim en Brigitte Leaf en Charlie Barbo spreken en spelen zaterdag 10 december vanaf half elf 's ochtends op L'Abri te Eck en Wiel (Betuwe). Ze zijn verbonden aan het door Prof. Rookebaaker geïnspireerde Londense Arts Centre.

De lezing van Jim Leaf gaat over de huidige situatie in de popmuziek en de plaats van de christen daarin. Hun optreden onder de naam Mask Review belooft een speelse en kunstzinnige combinatie van pop/volksmuziek en poëzie te worden. Dit concert begint om 15.15 uur. Deze christelijke popmusici zijn in Engeland erg gewaardeerd en hebben samengespeeld met allerlei grootheden in de popwereld, o.a. Steeleye Span, Roxy Music en Supertramp. Tijdens deze dag is er de gelegenheid zich samen te bezinnen omtrent de positie van de christen in en t.o.v. het popgebeuren. Dit sluit aan bij het doel van het bezinnings- en studiecentrum L'Abri.

Deelname aan de dag is voor ieder mogelijk na opgave (i.v.m. de maaltijden) bij L'Abri (03449-1914, ook voor verdere informatie).

De Groot Nieuws Bijbel (4)

Is deze vertaling betrouwbaar?

Wie een beetje thuis is in de bijbel, zal bij het gebruik van de GNB vaak de vraag voelen opkomen: kan ik deze vertaling wel vertrouwen? Die vraag is in het geheel niet verwonderlijk. Want al spreekt de vertaling in het algemeen wel aan, en al is zij eenvoudig en daardoor gemakkelijk te begrijpen, toch is zij zo verschillend van de bijbel zoals we die kennen, dat zij ons toch meermalen vreemd aandoet. We krijgen het gevoel dat we er iets mee kwijt raken. Is die bezorgdheid terecht? Het antwoord kan niet zonder meer ja of neen zijn. Daarvoor is de vraag te algemeen en te complex.

Allereerst moeten we vaststellen dat de vertaling beslist nog niet haar definitieve vorm heeft bereikt (zie artikel 3, 26 aug. '83). De veranderingen in drie opeenvolgende edities van het Nieuwe Testament (1972, 1977, 1983) wetten de veronderstelling dat ook de thans voor het eerst verschenen weergave van het Oude Testament nog wel voor verbetering vatbaar zal blijken. Immers, zelfs na de reeds aangebrachte wijzigingen en ook na een nauwere aansluiting bij de oorspronkelijke tekst wat het N.T. betreft, blijft er, zoals we zagen, nog heel wat ruimte voor kritische opmerkingen. Je zou kunnen zeggen: we zijn dankbaar dat er de vertalers kennelijk alles aan gelegen is de bijbel naar hun beste weten zo goed mogelijk 'in omgangstaal' weer te geven, maar we zijn niet voldaan. In zoverre is deze vertaling (nog) niet betrouwbaar. Maar, zult u zeggen, wanneer zal dit wel het geval zijn? En wie zal dat uitmaken? U hebt gelijk: een vertaling bevredigt nooit ten volle. En zeker niet alle mensen. Misschien wel het minst degenen die haar tot stand brachten. Die beseffen terdege, reeds tijdens het vertaalwerk, welk een afstand er blijft tussen de vertaling en het oorspronkelijk, hoeveel elementen en nuanceringen niet tot hun recht komen. Vandaar hun voortdurende aandacht en toewijding tot verbetering van hun eigen werk. In dat opzicht is er geen reden tot bezorgdheid.

„Wacht maar!”

Grondige talenkennis, gepaard met toewijding voor het werk en aandacht voor „de toon van de taal en de kleur van de woorden” (zie vorig artikel), blijkt echter nog geen waarborg voor een betrouwbare weergave. Wie vertaalt, geeft onwillekeurig een beetje uitleg van wat hij vertaalt. En wie zich ten doel stelt, zoals de vertalers van de GNB, „dat de vertaalde tekst zo veel mogelijk dezelfde indruk maakt... als de oorspronkelijke tekst”, ontkomt er niet aan in zijn

DOOR
H. M. MULDER
KAMPEN

weergave al gauw blijkt te geven van de indruk die de tekst op hem maakt. En dan gaat het eigen gevoel van de vertaler een overheersende rol spelen. Dan komt de vraag naar de betrouwbaarheid van de vertaler aan de orde. Enkele voorbeelden zullen dat duidelijk maken.

Bij het lezen van Mattheüs 23 wordt ieder diep geroerd door de indringende wijze waarop Jezus de farizeeën en schriftgeleerden waarschuwt voor het komende oordeel. Zeven keer spreekt Jezus het „wee u” over hen uit. Daarin klinkt allereerst het verschrikkelijke van het lot dat hun te wachten staat, door. Maar daarnaast heb ik in dit zeventvoudige „wee u” altijd ook gehoord de bewogenheid van onze Heiland over hen die naar zulk een lot op weg zijn. Hij waarschuwt hen en roept hen nog op hun levenshouding grondig te veranderen.

In de GNB wordt dit „wee u” vrijwel steeds vervangen door „wacht maar!”, „Wacht maar, Chorazin, wacht maar, Betsaida!” (Mt. 11 : 21); „Wacht maar, schriftgeleerden en Farizeeërs!”, „Wacht maar, blinde leiders!” (Mt. 23). Wekt die uitdrukking niet veeleer de indruk, dat de spreker met een zeker verlangen uitziend naar het ogenblik waarop het oordeel zal losbarsten? In de zin van: Wacht maar, ik krijg je nog wel! Of: Wacht maar, mijn tijd komt nog!

Nu is het opvallende, dat dit „wee u” op een enkele uitzondering na door Jezus wordt uitgesproken. En in zijn mond past een „wacht maar” niet, als daarin de zo juist omschreven gevoelswaarde meeklinkt. Als handhaving van de vertaling „wee u” wat bezwaarlijk lijkt, zou „wees gewaarschuwd” overweging verdienen.

Trouwens, als degenen over wie

het „wee” wordt uitgesproken, niet rechtstreeks worden aangesproken, dan vinden we in de GNB naast handhaving van „wee” ook: „Ongelukkig de wereld”, „Ongelukkig de vrouwen... en ongelukkig de moeders...” Mt. 18 : 7; 24 : 19. En de uitroep van Pau-

lus: „Wee mij, als ik het evangelie niet verkondig” wordt in de GNB goed weergegeven met „Ik zou er ongelukkig aan toe zijn...” (1 Kor. 9 : 16). Maar hoe nauw het luistert bij de weergave, wordt ons wel duidelijk, als we er naast leggen de anders vaak zo treffende vertaling van Anne de Vries: „Ik zou me ellendig voelen als ik niet...” In het oorspronkelijk staat hier nl.: „Er is wee voor mij”. Bij zo'n constatering word je zelf natuurlijk ook mild in je kritiek.

„... dan neem je je vredewens terug”

Ernstiger wordt mijn bezwaar, wanneer de GNB in zijn vertaling niet slechts (naar mijn oordeel) mistast in de gevoelswaarde van een uitdrukking, maar geheel onnodig afwijkt van het oorspronkelijk. Dit gebeurt b.v. in Luc. 10 : 5, 6, waar Jezus tot de 72 bij de uitzending volgens de GNB zegt: „Wanneer je ergens binnengaat, moet het eerste zijn wat je zegt: We wensen dit huis vrede toe. Woont er iemand die de vrede is toegedaan, dan blijft je vredewens voor hem gelden; zo niet, dan neem je je vredewens terug”. In het oorspronkelijk wordt niet gesproken over 'terugnemen'. Er staat heel gewoon: „dan zal (de vrede) tot u terugkeren”. Iedere Nederlander zal dan wel begrijpen, dat de toegewenste vrede als het ware is afgestuit op de persoon aan wie hij was toegewenst. En dat zal hij des te gemakkelijker begrijpen, als ook in het begin van de zin meer letterlijk, maar in goed Nederlands wordt vertaald: „dan zal uw vrede op hem rusten”. Dan vindt de vrede daar om zo te zeggen een plekje, waar hij zich kan nestelen. Vindt hij die niet, dan zal hij „terugkeren” tot hem die de vrede toewenst. Dus zonder dat deze zelf iets doet, iets „terugneemt”.

„Satan heeft toestemming gekregen”

De gevolgen van deze methode van tekstbewerking - van vertalen kan men daarbij moeilijk meer spreken - zijn op een andere plaats ingrijpend. Lucas 22 : 31, 32 luidt in de GNB:

„Simon, Simon! Satan heeft toestemming gekregen om jullie als koren in een zeef te schudden. Maar ik heb gebeden dat je niet in je geloof te kort schiet. En als je eenmaal tot inkeer bent gekomen, spreek je vrienden dan goed in.”

De Willibrord-vertaling, die enkele elementen hier scherper tot uitdrukking brengt dan b.v. de Nieuwe Vertaling (1951), biedt:

„Simon, Simon, weet dat de satan heeft geëist u allen te ziften als de tarwe. Maar Ik heb voor u gebeden dat uw geloof niet zou bezwijken. Wanneer ge eenmaal tot inkeer gekomen zijt, versterk dan op uw beurt uw broeders.”

Uit deze laatste vertaling wordt duidelijk, wat de Heiland met zijn waarschuwing aan de discipelen bedoelt. De satan heeft alles op alles gezet om, zo mogelijk, de discipelen af te trekken van hun Meester en Heer. Hij heeft „geëist”, wat juist is dan 'zeer begeerd' (SV) of 'verlangd' (NV), hen allen te ziften. Hij heeft zijn eis gesteld, zijn 'vordering ingediend' bij God. Daarin ligt wel aangeduid, dat in de rechtsstrijd tussen God en satan zulk een vordering niet zonder meer kon worden afgewezen. Wie denkt hierbij niet aan de geschiedenis van Job?

Maar in de waarschuwing van Jezus wordt niet gewezen op de toestemming die aan satan is verleend, maar op de verbeterde jacht van satan op Jezus' discipelen. Tegenover die bedreiging voor allen („jullie”, vert. GNB), heeft Jezus geboden, in het bijzonder voor Petrus („je geloof”).

In die tegenoverstelling wordt hier de strijd getekend tussen Jezus en satan: satan heeft zijn eis gesteld, maar Jezus heeft gebeden. En aan de uitslag van die strijd behoort Petrus niet te twijfelen: „En als je eenmaal tot inkeer bent gekomen...”. Petrus, het staat vast, dat je Heiland je vasthoudt en bewaart!

Wie echter over de weergave in de GNB gaat nadenken, komt er niet uit. We lezen wel een tegenstelling: „Maar ik heb gebeden...”. Die tegenstelling geldt echter in deze vertaling de „gekregen toestemming”. Alsof Jezus de „toestemming” wil aanvechten! Integendeel, Hij betwist rechtstreeks de „eis” van satan de discipelen in zijn zeef heen en weer te slingeren. Zo waarschuwt Hij Petrus en al de discipelen voor de hen bedreigende greep van satan. En Hij bemoeit hen tevens: Zoals Hij in zijn Messiaans gebed zegt (Joh. 17 : 12, N.V.) „Ik heb over hen gewaakt en niemand uit hen is verloren gegaan, dan de zoon des verderfs”.

„de man die al verloren was”

In dezelfde nacht vindt er een andere confrontatie plaats tussen Je-

zus en satan. Toen Judas het stuk brood uit Jezus' hand had aangenomen, „toen voer de satan in hem. Jezus dan zeide tot hem: Wat gij wilt doen, doe het met spoed... Hij nam dan het stuk brood en vertrok terstond... Toen hij dan heengegaan was, zeide Jezus: Nu is de Zoon des mensen verheerlijkt en God is in Hem verheerlijkt” (Joh. 13 : 27; 30, 31 N.V.). Toen voer de satan in Judas. Deze is dus in de greep van satan. En Jezus zegt: „Wat gij wilt doen, doe het met spoed”. De situatie van Judas is dus geheel anders dan die van Petrus. Jezus' houding is ook een andere. En in zijn gebed spreekt Hij over Judas als „de zoon des verderfs” (Joh. 17 : 12). Dat is een Semietische uitdrukking, die in de bijbel verschillende malen wordt aangetroffen: „zonen der ongehoorzaamheid” (Ef. 2 : 2); „kinderen des lichts” (Ef. 5 : 8; 1 Thess. 5 : 5), enz. Deze zegswijze bedoelt dan aan te geven, dat iemand geheel door een of andere eigenschap wordt beheerst en bepaald. Die eigenschap zit hem, om zo te zeggen, in het bloed. Een duidelijk voorbeeld daarvan hadden we ook hierboven in „zoon des vredes” (Luc. 10 : 6), door de GNB weergegeven met „iemand die de vrede is toegedaan”. Daarnaast kan deze zegswijze ook uitdrukken, dat iemand iets (bijv. straf of veroordeling) waardig is

of verdiend heeft: Ef. 2 : 3 „kinderen des toorns”; Mt. 23 : 15 „kind der hel”. De GNB vertaalt dan: „het voorwerp van Gods toorn” en „gij maakt hem rijp voor de hel”, een heel geschikte vertaling!

Maar in Joh. 17 : 12 acht ik de weergave verwerpelijk en gevaarlijk: „Ik heb over hen gewaakt en niet één van hen is verloren gegaan behalve de man die al verloren was, omdat de Schrift moest worden vervuld”. Dit kan immers naar mijn mening niet anders worden verstaan dan zó, dat Jezus aan het waken over hem niet eens toekwam, omdat „de man al verloren was”. En in verband met de volgende woorden: „omdat de Schrift moest worden vervuld”, worden de gedachten van de lezer dan gemakkelijk in de richting van een soort noodlot geleid: Judas was al lang tevoren voor het verderf bestemd.

Nu staat er letterlijk: „opdat de Schrift vervuld zou worden”. En Jezus zelf onderscheidt tegenover Judas duidelijk tussen: „Wel gaat de Zoon des mensen heen, gelijk van Hem geschreven staat” en de verantwoordelijkheid van de verrader „doch wee die mens, door wie de Zoon des mensen verraden wordt” (Mt. 26 : 24, N.V.). Ook lijkt het waarschijnlijker dat de woorden „opdat de Schrift vervuld zou worden” duiden op wat

Jezus ondervindt door het verraad van Judas (Ps. 41 : 10) dan op het lot van Judas. Jezus gaat heen „gelijk van Hem geschreven staat”.

In 2 Thess. 2 : 3 lezen we van de antichrist: „Eerst moet... de mens der wetteloosheid zich openbaren, de zoon des verderfs” (N.V.), wat de GNB weergeeft met: „Eerst moet... de mens verschijnen die de wetteloosheid in persoon is (een treffende vertaling, M.) en tot de ondergang is gedoemd”. Dit laatste kan juist bedoeld zijn, als het betekent: die de ondergang heeft verdiend.

Zo zou ik in Joh. 17 : 12 willen vertalen: „behalve de man die de ondergang verdiend had”, zoals in Deut. 25 : 2 „de zoon van het slaan” wordt vertaald met „slagen verdiend heeft” (St.V. en N.V.) of: „tot stokslagen veroordeeld wordt” (GNB).

Terloops...

Vreemdelingschap

Vreemdelingschap is vreemd voor mensen die wensen zichzelf te zijn zonder God, die niet geroepen willen worden tot leven met Hem Die mensen wil maken tot erfdeel.

Vreemdelingschap is vreemd voor mensen die de dag willen plukken zonder de grote dag te verwachten.

Vreemdelingschap aanvaarden is een gaan waarheen we niet willen, een zijn waar we niet willen blijven, een wonen waar we niet echt bekomen.

Vreemdelingschap geloven is leven met God en mensen om ons heen, weten dat we mensen moeten kunnen missen om God te behouden, is ook gissen over wat komt, maar ook zeker weten dat bij Hem alles vast is.

Vreemd zijn en worden is elke dag op weg zijn naar een vaste woning, is geloven dat God woning maakt in mensen, nu en straks, zodat het eens niet vreemd zal blijken geen vreemde meer te zijn.

P. C. van Wijk

Staking

In „Trouw” schreef A. J. Klei een ironisch stukje over het feit dat de kerkelijke pers lamgelegd was door de staking bij de post en in die krant werd ook verteld, hoe enkele bladen toch nog bij de abonnees bezorgd waren; koeriersdiensten zijn daarvoor geïmproviseerd en vele correspondenten hebben kilometers gefietst, want als 't even kon, moest het kerkelijk blad normaal kunnen doorgaan.

Wij hebben „Opbouw” drie weken moeten missen en nu wilde ik daar de positieve kant van laten zien. Ik kom zelf uit een gezin waarin de bezorging van de eigen krant één van de grote momenten van de dag was. Er was ongenoegen wanneer de krant niet op tijd was. Dat is begrijpelijk in het huis van de redacteur, maar ik heb ook wel eens van mensen gehoord, die onzeker waren hoe hun houding moest zijn ten opzichte van bepaalde gebeurtenissen en die dan zeiden: We wacht-

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA sr.
MAASSLUIS

ten nog op het „Dagblad” en als dat komt, lezen we wel wat Algra ervan vindt. Dan weet je weer hoe je erover denken moet.

Nu heeft mijn vader veel geschreven over het „mondige volk”, maar hij heeft niet kunnen voorkomen, dat velen zelf geen mening vormden doch op zijn oordeel wachtten.

Er zijn kerkelijke bladen geweest - ze bestaan, geloof ik, nog - die zich geroepen achtten om „leiding” te geven aan het kerkelijke leven. Dat ging zelfs door tot in de „Persschouw”. Als er een artikel overgenomen werd uit de „verkeerde hoek”, dan gaf de redactie als commentaar: Zie eens, hoe ver men „ginds” al af-

gegleden is. Werd er eens een artikel overgenomen, waarmee de redactie het „inhoudelijk” eens kon zijn, dan schreef zij onder het artikel: Vreemd dat de schrijver zich niet vrijmaakt, als hij er zo over denkt.

„Opbouw” kent dat leidinggeven niet. Er zijn enkele mensen die graag eens wat schrijven en er zijn mensen, blijkbaar, die wel eens wat willen lezen; beide groepen kunnen met „Opbouw” voort maar het is de bedoeling dat elk levend lidmaat der kerk zelf een mening vormt.

Dus was het in het geheel geen ramp, dat het blad enkele weken niet verscheen kon. Men kan dat betreuren, maar niemand zal er, neem ik aan, een drama van maken. Het is wel eens goed dat dominerende figuren zich terugtrekken uit een organisatie, uit een kerkelijke gemeente of van een arbeidsterrein. Dat bevordert de zelfstandigheid, de mondigheid; en die mondigheid, daar staat of valt een waarlijk gereformeerde kerk mee.

Haast je, mijn kinderen, haast je

(5 jaar na „Jonestown”)

Het is tijd om elkaar op een andere plaats te ontmoeten.
Jim Jones, leider People's Temple

Hij wist hoe hij tegen je praten moest. Hij wist hoe hij je een goed gevoel moest geven.

vroegere volgelingen van Jim Jones

Precies vijf jaar geleden gebeurde het. Of het in de media herdacht zal worden weet ik niet, maar destijds schokten de gebeurtenissen van 18 november 1978 de hele wereld. Kogelgaten in een vliegtuig op de landingsplaats van Port Kaituma, in het oerwoud van Guyana. Ernaast een aantal mensen met kogelgaten: een prominent politicus, wat journalisten. En een paar kilometer verderop 912 doden! Broederlijk en zusterlijk elkaar omarmend lagen ze op de grond. Velen in hun beste kleren. Meer dan driehonderd kinderen. Enkele honden, minstens één aap. Alleen twee parkieten, een goudvis en een zieke vrouw (die door alles bleek te zijn heengeslapen) waren de overlevenden. Jonestown! Een naam die sindsdien synoniem is voor een onbegrijpelijk psychisch gebeuren. Bijna 1000 mensen die gewillig de dood ingingen, omdat een maniak hun dat beval.

Je moet naar de overkant

Zaterdag 18 november 1978. De meesten zullen het zich nog wel herinneren. Eerst kwamen de *foto's*: de mensen liggen ogenschijnlijk vredig terneer. De dood heeft alle afgrijzen verloren. Totdat men de lijken omdraait en gezichten ziet die gezwollen zijn van het cyanide. En de pijn ziet van het verlaten van geliefden, van kinderen. Daarna kwamen de verhalen van overlevenden; een enkeling had het oerwoud kunnen invluchten. En toen, het meest het hart verkillend, was daar de vondst van een *geluidsband*. Wie op die onzalige dag de taperecorder heeft aangezet zal wel nooit onthuld worden. Maar de laatste 43 minuten van het leven van honderden mensen staat erop weergegeven. We horen de merkwaardig kalme woorden van leider Jones, als hij zijn volgelingen gebiedt het dodelijk gif in te nemen en met de kleine kinderen te beginnen: „Alleen in het begin is het naar. Maar het leven is veel, veel moeilijker. Als je 's morgens opstaat en niet weet wat de avond zal brengen... Leg je leven met waardigheid af. Ga niet liggen met tranen en in doodsnood. We gaan gewoon over naar een ander niveau... Haast je, mijn kinderen, haast je. Gauw, gauw, gauw. Geen pijn meer. Geen pijn meer. Alleen maar drinken en gaan slapen. Dat is wat de dood is - slapen. Vertrouw er maar op. Je moet naar de overkant. Deze wereld was ons thuis niet.”

En als ze allemaal dood zijn, zijn woorden: „ik heb het geprobeerd. Ik heb het geprobeerd. Ik heb het geprobeerd.” En daarna, vier maal

DOOR
P. J. VAN KAMPEN
ZEIST

„moeder”. Vijf uur nadat de eerste volgelingen gewillig de dood zijn ingegaan, beneemt Jones zich met een kogel het leven. Ook de god is nu dood.

Afgewikkeld

Het is hartverscheurend om te lezen wat er die dag gebeurd is. Zoals het werkelijk ontstellend is te lezen hoe het zo ver kon komen. Bedrog, manipulatie, grootheidswaan, naast waarachtige toewijding, enorme offerbereidheid en roerende naïviteit. Wie er nog eens wat over lezen wil kan bij heel wat bronnen terecht. Zelf heb ik nogal wat gehad aan een deel van het boek *Knappen* van Conway en Siegelman. Eveneens is goed te lezen het boek van Bonnie Thielmann, een jonge vrouw die ternauwernood „aan Jones en zijn Volkstempel ontkwam” (de ondertitel van haar boek, dat in het engels en het duits verscheen). Uitvoerige en goed informerende artikelen zijn verschenen in bladen als „Time”, „Newsweek” en het evangelische Amerikaanse blad „Christianity Today”. Uit al deze bronnen is voor dit verhaal geput.

En dan was er tamelijk kort geleden nog dit korte persbericht. Het viel te lezen in „Trouw” op 13 juli j.l., onder de titel „Sektedrama financieel afgewikkeld”. Ik citeer:

„Een advocatenkantoor is er vier-en-een-half jaar mee bezig geweest om alle financiële verwickelingen rondom het miljonairs-imperium van wijlen Jones af te handelen. De laatste cheques zijn nu de deur uit en dan kan de rechter de vereniging ontbinden. De baten van Jones' „kerk” bleken ongeveer 40 miljoen gulden; het grootste deel van dit geld is besteed voor schadevergoeding aan de familie van een amerikaans congreslid... Dat betreft dus Leo Ryan, de man die een onderzoek instelde en die meende door de aanwezigheid van journalisten veilig te zijn voor al te gewelddadige actie. (Zoals de persmensen meenden dat de aanwezigheid van een belangrijk politicus een zekere garantie betekenden. Ze hadden allen ongelijk - in de invloedssfeer van een maniak worden dingen opgeroepen die totaal on-redelijk zijn. Ze lieten het leven op die landingsbaan.) Bonnie Thielmann draagt aan Ryan haar boek op met de woorden uit de Schrift: „Niemand heeft grotere liefde dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden.”

Vijf jaar later

Vijf jaar later zijn we allemaal al lang tot de orde van de dag overgegaan. Het is niet eens zo moeilijk om zulke dingen te vergeten of te verdringen. Maar het was op eens allemaal terug, toen ik weer erover las. Zowel over het begin van Jones' opmerkelijke carrière als over het tragische einde ervan. Conway en Siegelman spreken van Jones' „telepatische schouwelingen”, die hij „met veel zwier en artistiek vakmanschap” uitvoerde. Maar er was *bedrog* in het spel, doorgestoken kaart, als het om dingen ging die Jones van willekeurige mensen „wist”. Er was „showmanship” en misschien toen al de „psychische fall-out” van een mens op weg naar de afgrond. (Opmerkelijk te zien hoeveel onevenwichtige psychotische mensen een grote aanhang kunnen krijgen. Voor wie ze kent, noem ik nog eens Mozes David, leider van de Children of God, en Charlie Manson, leider van een groep Californische hippies die onder zijn leiding aan het moorden sloeg.)

Wat te denken van deze uitspraak, gedaan door een voormalige volgeling: „Hij had voor iedereen met wie hij te maken kreeg een apart geloof en een aparte boodschap. Hij was in staat met iedereen op verschillende manier contact te maken.” En een ander vult aan: „Hij zag er goed uit en had charisma. Hij sprak op het podium

en dan klapte iedereen... Jim Jones had het vermogen om voor duizend mensen te spreken en er dan 999 te bereiken.” (Conway/Siegelman 251).

Maar er is ook dat andere, dat duistere. Sadistische of willekeurige gedragingen. „Isolatie, bedrog, indoctrinatie, uitputting, slecht eten en diep ingeprente angst voor de buitenwereld”. Conway en Siegelman spreken ook over „wreed lichamelijk geweld, veelvuldige af-ranselingen, straf, seksueel misbruik en vernederingen... en het afgedwongen gebruik van op de geest inwerkende drugs bij opstandige of afvallige tempelleden” (248). Een meisje wordt - feitelijk om een futiliteit - 75 maal geslagen met een stuk hout. Ze kermt, maar na afloop zegt ze gedwee: „dank u, vader”, zoals is voorgeschreven! Kinderen worden soms bewerkt met een soort stok waarmee het vee wordt gehoed; een zware electische schok wordt dan toegebracht.

De geest uit de afgrond

Twee dingen vallen hierbij op: het toenemend antichristelijke karakter van een aantal van Jones' uitingen en een soort paranoïde angst voor samenzwering. Vanaf 1976 begon hij felle aanvallen op de Bijbel te richten. Een vrouw die daarom de sekte verliet: „Eerst predikte hij over Christus zoals ieder ander zou doen, maar daarna vervloekte hij God en noemde hij Maria een hoer en gooide hij de Bijbel door de kerk heen. Hij zei dat hij de Bijbel zou vernietigen, dat het niets was dan een afgod van papier.” (Conway/Siegelman 254). We zien hier een (menselijke) geest in staat van ontbinding, maar ook een (niet-menselijke) geest uit de afgrond. En dan te bedenken dat sommigen Jonestown typisch een voorbeeld vinden van het funeste van religie of Christendom...

Bezeten

En in dat alles een onbegrijpelijke toewijding aan de leider en een trouw tot in de dood. Dat is feitelijk het meest aangrijpende. Hoe vele zwarten, eens door zijn onmiskenbare betrokkenheid bij hun problemen tot hem gekomen, en vele blanken, die door zijn oorspronkelijke bewogenheid met sociale gerechtigheid geraakt waren, in een toestand van feitelijke slavernij gebracht worden. „De bewoners moesten bij 40 graden hitte elf uur per dag werken met slechts een pauze van 10 minuten... Naarmate zijn landbouwexperiment mislukte scheen Jones dieper weg te zinken in wanhoop en krankzinnigheid... Hij was bezeten van zijn eigen welzijn en veiligheid.” Hij beweerde dat hij God

was „maar ook herhaaldelijk dat hij de reïncarnatie was van Christus en Lenin”. (Merkwaardig koppelp overigens). Hij verbiedt alle seksuele relaties binnen de groep, maar had zelf „impulsieve affaires met blanke vrouwelijke leden uit zijn naaste kring medewerkers en onderhield onwettige relaties met andere leden, zowel met mannen en vrouwen...” (Conway/Siegelman 254). En ga maar door. Een eindeloze reeks afschuwelijkheden.

Hoe kon het?

Hoe kon dat gebeuren? Veel mensen uit de kring waren afkomstig uit „bible-believing churches”, zoals de Amerikanen dat noemen. Jones was oorspronkelijk een methodist; Bonnie Thielmann spreekt in het begin van haar boek over een ontmoeting die hij heeft met haar vader, een zendeling in Brazilië. Hoe kon zo'n meisje in zo'n groep terecht komen? Hoe konden Moon, uit een presbyteriaans milieu afkomstig, of David Berg, een voormalig zendeling, verderfelijke groeperingen als de „Children of God” of „Unified Family” starten?

Veel van dit alles speelt zich af in de verborgenheid. Wat weten we feitelijk van deze mensen af? Maar wat we wel weten is dat jonge mensen beschermd moeten worden tegen de invloed van maniakken, die het op hun geld en op hun ziel voorzien hebben. Die een soort „psychische fall out” uitstralen en mensen bij de tientallen of honderden weten te werven. Die een groot aantal technieken gebruiken om de menselijke geest te breken. Kooplieden van het verderf.

Ter overdenking

Naast de maatschappelijke aspecten van de zaak, moeten we letten op de geestelijke dimensie. Overigens, natuurlijk kunnen christenen ook wat aan de sociale kant doen. Dat is echter wel een ander terrein. De Staat der Nederlanden beoordeelt dingen anders dan de Kerk van Christus doet (of hoort te doen). Toen allerlei Amerikaanse overheidsinstanties (die allang van mogelijke gebeurtenissen als tenslotte plaatsvonden op de hoogte gesteld werden) de vraag kregen waarom men niet tegen People's Temple had ondernomen, zei iemand van de FBI: „wat konden we doen; onze handen waren gebonden. Het was immers een Kerk...”

Christenen zullen, als zoiets opnieuw mocht gebeuren, aan alle kanten aan de bel moeten trekken. Als mensen elkaar afmaken in het oerwoud, of hun kinderen verwaarlozen in Amsterdam. Maar toch is er méér. Er is ook een raakpunt met de manier waarop wij gemeente zijn en onze jon-

geren opvoeden in het ongetwijfeld christelijk geloof.

● We zullen - dat is het eerste - nooit van een voorganger een held mogen maken. Wie het ook is, ieder moet ook kritisch worden gevolgd. Iemands woorden zijn niet waar, omdat hij het nu eenmaal zo zegt. Alles zal moeten worden getoetst aan de Schrift. Jonge (en oudere) mensen zullen zelf ook kritisch en verantwoordelijk moeten nadenken, voor Gods aangezicht.

● Ten tweede, laten we letten op overeenstemming tussen leer en leven. Bij talloze kwaadaardige sekteleiders was de valsheid van hun leer (die vaak wazig is) al te onderkennen aan de evidente valsheid en boosaardigheid van hun leven. Zonder te zeggen dat dat verband altijd zo gemakkelijk te leggen valt, kan worden opgemerkt dat het gedrag van Jones, of Mozes David, of Moon, van verre al aangeeft waar ze géestelijk staan.

● De gemeente zal erop moeten toezien dat tucht wordt geoefend. Als zoveel sekteleiders uit christelijk milieu afkomstig zijn dan had een juiste en christelijke tucht-oefening bepaalde uitwassen misschien voorkomen. Was vanaf het begin duidelijk gemaakt dat zo'n groepering niets met christelijk geloof uitstaande had.

● Vervolgens, we zullen historisch besef moeten ontwikkelen, bij onszelf en bij onze jongeren. Naast kennis van de Bijbel ook kennis van de Kerkgeschiedenis. Waar arianisme, gnostiek, manicheïsme, libertinisme, noem maar op, zijn voorgekomen en zijn bestreden. We zullen zo gemakkelijker zogenaamd „nieuwe” stromingen doorzien, waarvan de boodschap vaak even oud is als de paradijsleugen. Als we dat doen, vallen we misschien in niet zoveel valkuilen. Wat ironisch dat een van de spreuken bij de plaats des onheils in Jonestown was het woord van

Santayana „Zij die zich de fouten van het verleden niet herinneren zijn gedoemd die te herhalen...”.

● Tenslotte, we moeten onderkennen dat het hier ten diepste om een geestelijke strijd gaat. Niet alleen analyse, maatschappelijke betrokkenheid, het vermogen om aan de bel te trekken is nodig, maar ook gebed, verootmoediging, een aangaan van de strijd in de hemelse gewesten. En doen we dat niet, dan kan ook door invloed van sekten (en niet alleen ideologieën) de versregel van Van Randwijk van toepassing zijn: „dan dooft het licht”.

Literatuur

Conray/Siegelman, *Knappen*. Elsevier. Amsterdam, 1979.
Thielemann, *Der gefallene Gott*. Brockhaus Verlag, 1979.
Christianity Today, 29-6-'79.

Léven..... in vertrouwen, vrijheid en verantwoordelijkheid

(artikelenserie over 'staat en burger', deel 1: mens in God's schepping)

Ten geleide

Hierbij het eerste deel van een serie artikelen over reformatische visies op politiek, staat, overheid, en wat dies meer zij.

De (deel-)artikelen zijn ook goed los-van-elkaar te lezen. Aan het slot van de serie volgt nog een kort overzicht van geschikte literatuur (waarvan bij het schrijven van de artikelen dankbaar gebruik is gemaakt).

Het voor u liggende artikel geeft een soort 'mensvisie', voorzover die van belang is voor het politieke gebeuren. Het raakt nog nauwelijks aan de konkrete politiek. Dat komt in volgende artikelen beter 'uit de verf'.

De mens: actief in diverse kultuursektoren

De mens is eigenlijk maar een ' bezig baasje'. Hij is druk met van alles... en nog wat!

Hij wijdt zich aan zijn baan, of anderszins aan zijn dagelijkse bezig-houden. Hij bemoeit zich met het onderwijsgebeuren: dat van zijn kinderen, of dat van zichzelf. Hij doet aan sport, of zorgt op andere wijze voor zijn conditie annex ontspanning. Hij windt zich op over de lokale of landelijke politiek, en maakt - actief of passief - gebruik van de mogelijkheden die ons democratisch stelsel hem biedt. Hij gaat naar de kerk, doet mee aan een Bijbel- en/of gebedskring, en zet zich in voor evangelisatie-

DOOR

**A. W. BIERSTEKER
MAARSSSEN BROEK**

werk - de één meer, de ander minder. (Een niet-christen zorgt op andere wijze voor zijn geestelijk leven.) Hij volgt de gebeurtenissen van alledag, door het lezen van kranten en tijdschriften, door het kijken naar het t.v.-journaal of te luisteren naar de radio. Etcetera.

Hoe de 'eenheid van het leven' te bewaren?

Kortom, er zijn nogal wat 'zaken'

die onze menselijke aandacht vragen of krijgen.

De vraag komt op: hoe bewaart een mens bij dat alles de eenheid in zijn leven? Hoe zorgt hij voor harmonie? Hoe voorkomt hij een onbalans, waardoor hij uit zijn evenwicht zou kunnen raken?

Daar ligt een probleem. Een groot probleem zelfs. En vooral ook een probleem, dat reikt tot in het diepst van het bestaan.

Zo diep, dat sommigen het leven met al zijn facetten - denk aan de (onvolledige) opsomming hierboven - niet meer aankunnen. Ze geraken geestelijk en psychisch in de knel, soms zelfs tot aan de grens tussen leven en dood.

Het is dus zeker niet overdreven om te stellen dat het een 'existentieel' probleem is, hoe de eenheid in het leven te bewaren is. 'Existentieel'... het raakt onze existentie, ons bestaan tot in het hart!

Voor een christen: geloofs- vertrouwen!

Jawel, voor een christen is dit probleem gemakkelijker te hanteren dan voor een niet-christen. Een christen heeft enigermate een eenheid in zijn leven, allereerst omdat hij zich geborgen weet in